

THE

Gökçe

Fine PRINT

Mayıs 2018

68

HUKUKUN GÖZÜNDE TASARIM

Öne çıkanlar

Ham:m'in Kurucusu Muhammet Taşlı İle Röportaj

HUKUKUN GÖZÜNDE TASARIM

Bir sandalye düşünün. Bu yazıyı okurken bile dünyada yaklaşık bir milyon sandalye aynı anda üretiliyor olabilir. Bu sandalyeleri birbirinden farklılaştıracak, kimisini daha konforlu kimisini ise daha işlevsel kılan şey ise büyük oranda “tasarım”dır. Tasarımın bünyesinde barındırdığı “fikri çaba” sebebiyle, neredeyse her hukuk sistemi de kendisine özel değer atfeder ve tasarımı özel olarak düzenler.

Tasarım Nedir?

Tasarımın sözlük anlamı; zihinde canlandırılan biçim, tasavvurdur. Türk hukuku kapsamında da, tasarımın tanımının fazla farklılaşmadığı görülebilir.

Öncelikle tasarımın meydana çıktığı “ürünü” tanımlamak gerekir. Bu kapsamda; Sınai Mülkiyet Kanunu’na (**Kanun**) göre ürün; “bilgisayar programları hariç, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesne, sökölüp takılma yoluyla değiştirilebilen/yenilenebilen parçalardan oluşan ürünler, ambalajlar, nesnelere bir arada algılanan sunumları, grafik semboller, tipografik karakterler” olarak tanımlanır. Görüleceği üzere; bilgisayar programı hariç neredeyse her şey “ürün” sayılabilir. Kanun kapsamında tasarım ise “ürünün ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümü” olarak tanımlanmıştır. İki tanım birlikte değerlendirildiğinde günlük yaşantımız içinde gördüğümüz her şeyin bir tasarım barındırdığı sonucuna varabiliriz.

Hukukta Tasarım Koruması Nasıl Sağlanır?

Yukarıda belirttiğimiz üzere, tasarım neredeyse günlük hayatta her noktada karşılaşılabilecek bir şeyken; her tasarımın hukuken korunması gibi bir durum söz konusu değildir.

Çünkü, hukuk temel olarak tasarımın özünde barındırdığı fikri değer ve yenilikçiliği korumayı amaçlar. Bu kapsamda tasarımlardan belirli özellikler taşıyanları kendi özel koruması altına alır. Ancak bu şekilde, özellik arz eden tasarımların sahibinin izni olmaksızın veya izni sınırları dışında kullanımı engellenebilir.

Türk hukukunda tasarımın korunması için iki özellik aranır; **yenilik** ve **ayırt edicilik**.

- **Yenilik:** Bir tasarımın aynısının daha önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması;
- **Ayırt Edici Nitelik:** Bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim ile daha önce kamuya sunulmuş herhangi bir tasarımın aynı kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenim arasında bir farklılık olması olarak tanımlanabilir.

Bu kapsamda, bir tasarım yeni ve ayırt ediciyse sahibine Kanun bahsedilen hakları sağlar. Yenilik ve ayırt edicilik her ürün ve sektör bazında spesifik olarak değerlendirilen unsurlardır.

Yukarıdaki özellikleri taşıyan bir tasarım ise; Kanun uyarınca iki şekilde korunabilir:

- **Tescilsiz Tasarım:** Herhangi bir tescil olmaksızın, Türkiye’de ilk kez sergileme, satış gibi yollarla piyasaya sürme, kullanma, tarif, yayım, tanıtım gibi yollarla kamuya olan tasarımlar tescilsiz olarak, 3 yıl süreyle korunur.
- **Tescilli Tasarım:** Türk Marka ve Patent Kurumu nezdinde yapılan tescil başvurusu ardından, tasarımın yeni ve ayırt edici olduğunun tespiti ile, başvuru tarihinden itibaren beş yıl süre ile sağlanan korumadır. Bu koruma beşer yıllık süreler ile yenilenerek toplam 25 yıla kadar uzatılabilir.

Bu kapsamda, hukuken “tasarım” özelliği taşıyan tasarımlar tasarım sahibinin izni olmadan üretilemez, piyasaya sunulamaz, satılamaz, ithal edilemez veya herhangi bir şekilde ticari amaçlı kullanamaz. Ancak tescilsiz bir tasarım söz konusuysa, bu fiilleri engelleme hakkı sadece korunan tasarımın aynısının veya genel izlenim itibarıyla ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kopyalanarak alınması halinde söz konusu olur. Bu sebeple, bir tasarımın ticari değer taşıdığını düşünen kişi, bu tasarımını her şartta tescil ettirmeye çabalamalıdır. Aksi halde, herhangi bir uyuşmazlıkta ispat daha meşakkatli ve riskli olacaktır.

Çalışan Tasarımları

Kanun’a göre; çalışan ile işveren arasındaki sözleşmeden veya işin ruhundan aksi açıkça anlaşılmadığı müddetçe, çalışanların yükümlü oldukları faaliyet gereği veya işletmenin deneyim ve çalışmalarına dayanarak, iş ilişkisi sırasında meydana getirdikleri tasarımların hak sahibi işverenlerdir. Bu kapsamda, bir endüstriyel tasarım ofisinde çalışan tasarımcının yukarıdaki kapsamda ürettiği ürünlerin tasarım hakları işveren olacaktır. Yine, öğrenciler, süreye bağlı olmaksızın hizmet gören stajyerler ve belirli şartları taşıyan öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalar sonucunda gerçekleştirdiği tasarımlar da yukarıdaki hükme tabidir.

Belirtmek gerekir ki; tasarımın haklarının işverene ait olması durumunda dahi, çalışanın fikri değerine verilen önem gereği çalışanın bedel isteme hakkı vardır. Bu bedel taraflar arasında açıkça belirlenebilir. Bedelin belirlenmemesi veya tarafların bedel konusunda anlaşamaması durumunda da söz konusu bedel mahkeme tarafından tespit edilir.

Bu kapsamda, eğer çalışanın tasarladığı ürünleri tasarıma ilişkin haklarının çalışana ait olması isteniyorsa, taraflar bunu aralarındaki hizmet akdinde açıkça belirlemelidir. Aksi halde, Kanun uygulama alanı bulabilir ve çalışanın tasarım üzerinde herhangi bir hak iddiası olamayacağı sonucuna varılabilir.

HAM:M'IN KURUCUSU MUHAMMET TAŞLI İLE RÖPORTAJ

Tasarımın değeri ile önemi konusunda, son yıllarda sıkça adını duyduğumuz, önceliği özgün ve keyifli yaşam alanları sağlamak olan Ham:m'in kurucusu ve CEO'su Muhammet Taşlı ile bir röportaj gerçekleştirdik.

Hamm'ı nasıl tanımlarsınız? Farklılığınız gücünü nereden alıyor?

Ham:m özgün tasarımcılarla çalışan ve özgün ürünler üreten bir tasarım markası. Bu tasarım markası içerisinde mobilya, aydınlatma ve aksesuarları müşterilerimizle buluşturuyoruz. Ayrıca Ham:m Plus hizmeti ile müşterilerimize ücretsiz iç mimari danışmanlık hizmeti sunarak insanların iş ve ev yaşamlarını yeniden ve bambaşka olacak şekilde tasarlıyoruz.

Bu serüven nasıl başladı? "Bambaşka Yaşayan, Yaşatan Tasarımlar" neden bu slogan?

Ham:m önceleri farklı mağazalarda ürün satarak ve ardından 2012 yılının sonuna doğru Tophane'de açtığı ilk mağazası ile yoluna başladı. Bugün Ham:m, tasarım ürünler alabildiğiniz bir markadan ziyade aslında "bambaşka yaşayan, yaşatan tasarımları" ile yaşam alanları yaratan bir marka haline geldi.

Tasarımla hukukun buluştuğu noktadan bir soru geliyor. Bir tasarım genel olarak yeni ve ayırt edici niteliğe sahipse ilgili mevzuat kapsamında korunabilmekte. Sizin için "Yenilik" ve "ayırt edicilik" ne ifade ediyor?

Tasarım çok değerli bir kavram. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde her şey tasarım odaklı şekilde planlanıyor. Aslında bir tasarımcı şu sıralar ayırt edicilikten ziyade "kalıcı ürünler" tasarlamaya çalışıyor. Bu kalıcılıkta en önemli unsur tasarımın "zamansız" olması, tasarımcının insanlara ürünle ilgili malzeme seçimlerinde verdiği doku ve his deneyimi, kolay algılanabilirlik ve doğal malzeme kullanımı başta geliyor. Sonrasında, meydana gelen tasarımın diğerlerinden ayırt edilmesi için tasarım tescili ile eşsizleştirilmesi de çok önemli. Biz marka olarak yoğun bir şekilde tüm ürünlerimizin tasarım tescillerini alarak ürünlerimizi korumayı misyon edindik.

Kural olarak, çalışanların meydana getirdiği tasarımların hak sahibi işverenleridir. Bir yandan tasarımcı kimliğiniz, diğer yandan işveren kimliğinizle bu durumu nasıl değerlendirirsiniz?

Biz Ham:m olarak bu konuya iki açıdan bakmaya çalışıyoruz. Aslında işveren veya tasarımcı gözüyle baktığım için bu bakış açısı doğduğunu söyleyebilirim.

Biz, tasarımcıların bizim için tasarladıkları ürünleri marka çatısı altına alırken aynı zamanda o tasarımcının ismini de tasarım ürünün tüm iletişimde gösteriyoruz. Başka deyişle, tasarım sahibi Ham:m iken, üründe, var olduğu sürece yaşayacak olan bir tasarımcı ismi de yer alıyor. Bazı şirketler içerideki ekipleri bir ürün tasarladığında onu markanın tasarımı olarak göstererek aslında tasarım kültürünün gelişmesine engel olmakta. Biz tam tersini benimsiyoruz ve böylelikle elliye yakın Türk tasarımcı Ham:m için her gün yepyeni ürünler hayal ediyor.

Teori değil. Cevap.

Gökçe Avukatlık Ortaklığı

Editörler:

Assoc. Prof. Dr. Ali Paslı
ali.pasli@gokce.av.tr

Yağmur Yollu
yagmur.yollu@gokce.av.tr

Elif Aksöz
elif.aksoz@gokce.av.tr

Ahmet Başaran
ahmet.basaran@gokce.av.tr

Hakkımızda

Gökçe Avukatlık Ortaklığı birleşme ve devralma, iş ortaklığı, özel sermaye ve ortak girişim işlemleri, bankacılık ve finans, sermaye piyasaları, sigortacılık, teknoloji, medya, telekom ve internet, e-ticaret, veri koruma, fikri mülkiyet, regülasyon, ticari alacak takipleri, gayrimenkul ve ticari dava alanlarını içeren geniş bir yelpazede hukuki hizmetler sunan İstanbul'da bulunan bir hukuk bürosudur. Hukuki personel ve uzmanlığımız hakkında daha fazla bilgi için www.gokce.av.tr adresinden web sitemizi ziyaret edebilirsiniz.

Lütfen bizimle iletişime geçin

contact@gokce.av.tr

0 212 352 88 33

The Fine Print yalnızca genel bilgilendirme amacıyla hazırlanıp yayınlanmakta olup hukuki tavsiye içermemekte ya da avukat-müvekkil ilişkisi oluşturmamaktadır. Daha fazla bilgi almak istiyorsanız lütfen Gökçe Avukatlık Ortaklığı ile irtibata geçiniz. The Fine Print'de yer alan hiçbir içerik Gökçe Avukatlık Ortaklığı'nın yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz ya da uygun bir şekilde kaynak olarak gösterilmeksizin yayınlanamaz. İçeriğin doğruluğunu sağlamak için gereken tüm çaba gösterilmiş olmasına rağmen, Gökçe Avukatlık Ortaklığı içeriğin doğruluğunu garanti etmemektedir ve burada yer alan bilgilerdeki herhangi bir hata veya söz konusu bilgilere güvenilmiş olması dolayısıyla sorumlu tutulamaz. The Fine Print Gökçe Avukatlık Ortaklığı müvekkileri için hazırlanmıştır ve büronun müvekkilleri dışındaki dolaşım olasılığı reklam olarak yorumlanamaz.

Daha fazla bilgi için, contact@gokce.av.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.